

Karaktärisering och kulturhistorisk värdering

Hemmesjö kyrka

Hemmesjö socken i Växjö kommun
Kronobergs län

Smålands museum
Thomas Lissing
2006

Inledning

Bakgrund och syfte

I samband med upprättandet av vård- och underhållsplaner för kyrkor i Växjö stift har Smålands museum på uppdrag av Växjö kyrkliga samfällighet genomfört en karaktärisering och kulturhistorisk värdering av Hemmesjö kyrka under sommaren 2006. De kyrkor som berörs är de som tillhör Svenska kyrkan och omfattas av kulturminneslagen, dvs. kyrkobyggnader som är tillkomna före utgången av år 1939 och ytterligare några som skyddas genom särskilt beslut av Riksantikvarieämbetet. Arbetet bekostas av medel från den kyrkoantikvariska ersättningen. Karaktäriseringen och den kulturhistoriska värderingen syftar till att användas som underlag för vård- och underhållsplanen.

Nedanstående material består av en historik över kyrkobyggnaden, en beskrivning av exteriör och interiör samt en kulturhistorisk bedömning. Arbetet har varit uppdelat i en fältdel med inventering samt arkivgenomgång. De aktuella arkiv som gått igenom har främst varit länsmuseets topografiska arkiv och Antikvarisk- topografiska arkivet, Riksantikvarieämbetet i Stockholm. Uppgifter har vidare hämtats från aktuell litteratur, däribland hembygds litteratur. De redovisade arkivuppgifterna utgör en sammanfattning av genomgångna arkiv och ska inte ses som en komplett beskrivning av kyrkobyggnadens historia.

Kulturhistorisk bedömning

En kulturhistorisk bedömning är aldrig definitiv utan kontinuerligt föremål för omvärderingar. Bedömningen utgår från såväl den enskilda kyrkobyggnadens värden som kyrkomiljön i sin helhet, men också värden i förhållande till andra kyrkobyggnader i stiftet och övriga landet. Inför varje planerad förändring skall tillstånd inhämtas från länsstyrelsen och varje ärende behandlas där från fall till fall. Den kulturhistoriska bedömningen utgör underlag för beslut om vilka åtgärder som kan vara berättigade till kyrkoantikvarisk ersättning.

Hemmesjö kyrka

Kortfattad historik

Ända sedan 1100-talet har den gamla kyrkan i Hemmesjö varit socknens kyrka. Den ansågs dock för trång under slutet av 1700-talet och planer upprättades för en utbyggnad till en större och modernare tornförsedd kyrka. Den gamla kyrkan var då i ett så dåligt skick att det inte ansågs försvarbart med en ombyggnad utan man började i församlingen luta åt ett nybygge. Beslut om detta togs 1839 och 1843 bestämdes genom en kunglig resolution att Hemmesjö och Tegnaby församlingar skulle göra kyrkobygget till gemensam sak. 1845 slogs fast att den nya kyrkan därför skulle ligga i Billa.

Året efter presenterades en ritning av arkitekten Johan A Hawerman. Denna föreställde en korskyrka med tresidigt avslutade korsarmar på tvärskeppet och en kupol över korsmitten. Förslaget godkändes troligen inte eftersom det omarbetades till ett nytt förslag 1847 som bättre stämmer med kyrkans nuvarande utseende, men där kupolen hade ersatts av en takryttare.

1852 uppfördes Hemmesjö nya kyrka och kunde invigas 1854 av biskop Christofer Isaac Heurlin. Den hade då 830 sittplatser. Två av kyrkklockorna kom från Tegnaby kyrka och en från Hemmesjö gamla kyrka.

Exteriör

Hemmesjö kyrka är en korskyrka uppförd i sten, med kor åt norr och torn åt söder. Tornet är högt och enkelt utformat utan våningsindelade friser. Torntaket är högt och spetsigt och saknar kupor eller andra utbyggnader. Det kröns överst av ett förgyllt kors stående på ett klot. En trappa om fem steg i släthuggen granit leder upp till huvudentrén som är belägen på tornets västra sida. Svarta smidesräcken sitter på tornets fasad och grova järnräcken av fyrkantsprofiler står fritt i främre delen av trappan. Träporten är gråmålad och har fem speglar per dörr. Vid dess nederkant sitter ljusa och släta granitplattor som dörrsocklar på fasaden.

Tornets fasad är spritputsad i vitt med enkelt utförda orneringar av rött tegel kring alla muröppningar. Strax ovanför porten finns en halvmåneformad lunett med småspröjsad träbåge i grå färg. Däröver finns ett större rundbågeformat fönster med korspost, något mindre än kyrkorummets fönster men av samma utformning. Över dessa sitter de fyra ljudluckorna i svart liggande träpanel, också de rundbågeformade. Överst, under tegelgesimsen, runda urtavlor av svart träpanel åt alla fyra väderstreck, infällda i murlivet. Mellan portens lunett och tornvindens fönster sitter en minnestavla av grå sten med förgyllda bokstäver. Texten lyder: UPPFÖRD UNDER KONUNG OSCAR Ites REGERING MDCCCLII.

På tornets norr- och sydsida ser den övre delen likadan ut. Nertill har tornvinden här ett cirkelformat fönster åt båda hållen, samt vapenhuset ett större rundbågeformat fönster.

Långskeppet och dess tvärskepp har också spritputsad fasad som färgats vit. Sockeln är under hela kyrkan av frilagd natursten i kraftigt varierande storlekar, något utkragande från fasaden men ej avtäckt. Grunden har sammanlagt tjugo relativt stora ventilationsgluggar försedda med galler av modernt snitt.

Mittskeppet har tio stycken fönster, tvärskeppen sammanlagt åtta. Alla dessa har en slätputsad bas och omfattas av tegelorneringar. Taklistens gesims är också av rött tegel och under den ett

brett dekorband utformat som en stiliserad kolonnad av kapitålförsedda tegelpilastrar. Mellan dessa pilastrar är putsen slät.

Mot norr och söder finns entréer på tvärskeppens gavlar med trappor i huggen granit, fyra steg på södra sidan och tre på den norra. Portarna är av gråmålat trä med lunett infattad i den rundbågeformade tegelorneringen. Mellan port och fönster finns på båda sidor ett slätputsat dekorfält med treenighetssymbolen med strålar i relief. I övre kanten står: Byggd af J. Malmberg i Wexjö. Vid den norra ingången ligger en rullstolsramp av galvaniserat stål mot trappan.

På den östra gaveln finns en gråmålad träport med lunett inramad av rundbågeformad tegelornering. På långhusets motsatta gavel finns två runda läktarfönster, ett på var sida om tornet.

Kyrkans fönsterbågar är av trä och av typen med korspost. De nedre bågarerna är förhållandevis höga och indelade i fjorton rutor vardera med klarglas. De separata innerbågarerna har samma indelning men fyra små blyinfattade katedralglas för varje ruta. Fönstren är stora och sitter ganska symmetriskt placerade på fasaderna. Samtliga solbänkar är av plåt.

Lång- och tvärskeppens tak är täckta av skiffer i rombisk form. Tornet är också täckt av skiffer, men av en rektangulär typ. Hängrännorna är av svart galvaniserad plåt runt hela kyrkan och stuprännorna av brunmålad plåt.

Exteriöra förändringar

Hemmesjö kyrka har inte genomgått några större exteriöra förändringar utan de flesta åtgärder har varit av ren underhållskaraktär. Vid restaureringen 1927 putsades dock samtliga tegelutsmyckningar över så att kyrkan fick ett enhetligt vitt utseende.

Vid restaureringen 1953 under arkitekt Hans Lindén frilades dessa dekorativa element återigen. Samtidigt försvann också de fyra kupor som satt på tornetaket. Taktäckningen av skiffer är lik den ursprungliga, endast spirorna på korsarmarnas taknockar har tagits bort. I övrigt är exteriören oförändrad sedan byggnadsåret och mycket välbevarad.

Interiör

Vapenhuset är ljust och enkelt utformat. Golvet består av ljusa kalkstensplattor, väggarna är vitkalkade och brädtaket målat i ljusgrått. På norra sidan leder en trappa upp till tornrummet. Den har gråmålad ut- och undersida medan steg och handledare är i fernissat trä. Golvsocklarna är mörkgrå, portens insida och vindfångets dörrar mörkt brungrå. I taket hänger en enkel lykta med gulfärgat glas i plåtspröjs och vid södra väggen står en grå kyrkbänk utan ryggstöd.

Kalkstengolvet fortsätter genom vindfånget och till läktarunderbyggnadernas framkant. Väggarna är här vitmålade och brädtaket ljusgrått. Socklarna är mörkgrå och dörren mot vapenhuset omfattas av enkla slätputsade halvpelare med ett profilerat entablement. Läktaren bärs upp av sex träkolonner, vilka är målade i grått med förgyllningar och röda inslag på sina bladdekorerade kapitäl. I taket hänger två mindre mässingskronor över mittgången och ovanför de bakersta bänkarna finns två infällda taklampor av modern typ.

Utrymmet under läktaren är till stor del inbyggt. Det norra rummet har ljus trägolv och fast skåpinredning i grå nyanser. Det södra rummet har ett mörkare trägolv och innehåller dessutom två toaletter. Dörrarna in till sidorummen är mörkt brungrå med blyinfattat flerfärgat katedralglas i översta spegeln.

Kyrkorummet är rektangulärt, ljus och präglas av sin enkla utformning och mycket diskreta utsmyckning. Sammantaget med tvärskeppens stilrena arkader blir intrycket av den asketiskt avskalade interiören närapå klosterlik.

Golvet är av ljus fernissade träplankor, vilka är mörkare i bänkkvarteren. Det tunnvälvda innertaket är målat ljus blågrått med en bred taklist i mörkt brungrå nyans. Väggarna är kalkfärgade i en vit färg med svagt ljusgul ton.

Bänkarna är i långhuset indelade i fyra kvarter, två större i den bakre delen och två mindre framför tvärgångarna. I södra tvärskeppet finns dessutom två mindre kvarter vända mot mittgången. Alla kvarteren är slutna mot respektive mittgång och öppna mot sidogångarna. Fasaderna är ljus brungrå med blågrå fyllningar och mörkt röda lister. Invändigt är bänkarna ljus blågrå med lösa dynor klädda i mörkblått tyg.

Över mittgången hänger två mässingskronor och på väggarna sitter fyra enkla mässingslampetter med rörljus.

Fyra slätputsade kolonner på fundament av röd polerad sten avdelar på var sida långhuset från tvärskeppen. De binds upptill samman av rundbågevalv, likt en arkad på var sida av långhuset.

Båda sidoentréerna har vindfång med kalkstensgolv och överljus från portens lunett. Portarna omfattas invändigt av slätputsade pilastrar och entablement med tandsnittsfris. Den södra porten är mörkt brungrå och framför den står en ljusbärare i svart smidesjärn. En mindre kristallkrona hänger över mittgången.

Det norra tvärskeppet är helt avdelat från resten av kyrkorummet med glasväggar och glasad dörr. Där är ett kapell – Hemmesjö Lillkyrka – inrättat. Golvet är av kalkstensplattor och det kassetterade taket är målat i blått, brunrött och guld. Glasväggen omfattas av ljus brungrå karmar och porten är här målad i grön umbra. I salen finns ett fristående altare och en modern dopfunt i plåt och glas. I ena hörnet står en mindre orgel och för allmänheten finns kopplade stolar att sitta på. På väggen sitter fyra lyktliknande lampetter i plåt och glas och i taket hänger en kristallkrona.

Korets golv är av ljus fernissade brädor, tre steg över kyrkorummets golv. Dit leder tre trappor försedda med svarta smidesräcken, en i mittgången och två i sidogångarna.

På korets plana fondvägg sitter altarusställningen som främst består av den rundbågeformade altartavlan med ram i svart och guld, med texten ”KOMMEN TILL MIG I ALLEN SOM ARBETEN OCH ÄRO BETUNGADE JAG WILL WEDERQWICKA EDER”. Tavlan omgärdas av dubbla pilastrar och ett entablement med tandsnittsfris, målade i brungrå nyanser. Mellan de inre höga pilastrarna och de yttre lägre sitter sex stiliserade reliefer i ljusblått och ljusgult. Altaromfattningen har förgyllda dekorationer och kröns av förgyllda änglar och spiror. Dess nedre del, där altaret står mot väggen, är slät och mörkt gråfärgad. På var sida om altarusställningen finns en brun dörr med omfattning av pilastrar och entablement med tandsnittsfris, dekorerad med girland. Ovanför var port finns en dekorativ cirkelrund medaljong målad direkt på väggen, med bibliska motiv. Den norra föreställer Jesu födelse och den södra Jesu dop.

Altarringen är halvcirkelformad och målad i grått med ljusare fyllningar och förgyllda dekorationer. Dess karm och knäfall är klädda i ett kraftigt rött tyg. Två små korbänkar finns

mot norr- och söderväggen. Predikstolen sitter på den norra sidan och är grå med ljusare fyllningar med rikliga förgyllningar. Likaså är ljudtaket, vars insida är målad i mörkt blått. Nedanför predikstolen står ett ståndur. Dopfunten är stram och modern av röd granit. Över koret hänger en mässingskrona.

Södra kordörren leder in till ett förråd som också är elcentral. Här finns en mindre toalett inrymd samt trappa till sakristians vind. Golvet är av mörkt trä och brädtaket gråmålat. Norra dörren går direkt in till sakristian. Golvet täcks av en röd heltäckningsmatta och i taket sitter ljusa textilplattor. Den fasta skåpinredningen är gråmålad och mot korväggen står ett enkelt altare. Mellan de två rummen ligger kyrkans arkiv med dörr från sakristian. Här ligger också entrén i östra gaveln, ett större vindfång med kalkstensgolvet.

Sakristians vind är delad i två delar varav den norra innehåller en del äldre inventarier och böcker. Denna del har brädtak medan den södra delen är öppen upp mot takstolarna.

Tornrummet, dit man kommer via vapenhusets trappa, har ett grovt och obehandlat trägolv. Snickerierna och taket är målade i ljusgrått. En stor del av golvytan upptas av avskärmningen för en tidigare klockringningsmekanism. De två dörrarna till läktaren ligger i djupa nischer. Rummets ljus kommer från entréportens lunett och överdelen av vapenhusets fönster. I taket hänger en enkel kopparlykta med gulfärgat glas.

Läktarbarriären är stramt och enkelt formgiven. Den är helt rak med en utskjutande del över mittgången. Mot kyrkorummet består barriären formmässigt av tre större och två mindre speglar inramade av pilastrar. Färgsättningen består av olika gråa nyanser med röda inslag och förgyllda dekorationer.

Läktarens lackade trägolv ligger i sju plana etager ner mot barriären. På båda sidor om orgelhuset finns åtta rader öppna bänkar. De är av ett enklare utförande än övriga kyrkobänkar, men målade i samma färgskala. De saknar också dynor.

Utrymmet framför orgeln är stort eftersom läktarbarriären flyttats fram medan orgelfasaden fått stå kvar. Den pampiga fasaden är målad i flera ljusgråa nyanser med rikliga förgyllningar. Den är utsmyckad med änglar och diverse skurna dekorativa element.

På läktarens sidoväggar sitter två enklare mässingslampetter för rörljus och vid spelbordet hänger en liten mässingskrona.

På den södra sidans taklist har tidigare dekorativ målning delvis frilagts. Här finns dels en grön bladgirland med röda band mot beige botten och dels en meanderliknande geometrisk slinga i svart, vitt, grått och grön umbra.

På orgelhusets södra vägg hänger en illa åtgången originalritning till orgelfasaden, från 1857.

Tornvinden är oinredd men mycket ljus tack vare de tre fönstren, ett stort rundbågeformat och två små runda. En trappa leder vidare upp till klocktornet där kyrkans tre klockor hänger.

Interiöra förändringar

Interiören i Hemmesjö kyrka präglas i huvudsak av den genomgripande restaureringen 1953. Under ledning av arkitekt Hans Lindén avdelades då tvärskeppen från mittskeppet med kolonner och bågvalv och kyrkorummet fick den färgsättning som än idag råder.

Fram till den första större restaureringen år 1903 pryddes korväggen av en målning föreställande Kristi himmelsfärd. Detta år tillkom den nuvarande altaruppsättningen och tavlan målades av Ludvig Frid, en kopia av Carl Blochs ”Christus Consolator”. Uppsättningen målades i grön marmorering och guld, och mellan pilastrarna målades två stora änglabilder.

Sidopartierna kring kordörrarna dekormålades något mörkare som sidoraliter, med pilastrar och entablement som inramade även de runda medaljongerna. Mellan dess arkitraver fanns en målad rundbåge över altartavlan med texten ”Ära vare Gud i Höjden och Frid på Jorden”. Taket indelades med målade gördellister och på taklistens nedre del målades de festoner som till viss del går att se på läktarens östra sida. Väggarna var gulvita med en mörkare målad nederdel och inredningen färgsattes i brunt och guld.

Då kyrkan 1927 restaurerades under ledning av arkitekt Paul Boberg byttes de invändiga dörrarna och vindfång anordnades. Korpartiet utvidgades och nytt golv lades in i vapenhuset.

1953 skedde en genomgripande restaurering som framför allt satt sin prägel på interiören. Arkitekt Hans Lindén lät då dela av tvärskeppen från mittskeppet med arkader och i den västra korsarmen skapades ett litet kapell.

Elvärme installerades under bänkarna, som också byggdes om för ökad bekvämlighet. Några av de bakersta bänkarna togs också bort för att kunna göra inbyggnader under läktaren, samtidigt som läktaren utökades framåt. Nya golv lades på de befintliga och väggarna rengjordes och kalkfärgades gulvita. I dopkapellet lades kalkstensgolv. I koret flyttades predikstolen bakåt och altarringen höjdes, samt sattes smidesräcken upp vid kortrapporna. Patinerat antikglas sattes in i innerbågarna och till sakristian snickrades en ny inredning. Kyrkorummets inredning målades sedan i brunt, blått, rött och guld, det vill säga i stort sett den färgsättning som finns kvar än idag. Korväggens utseende förenklades betydligt genom att dekorationsmåleriet och bibeltexten togs bort och all marmorering målades över.

1956 tillkom David Ralson stuckreliefer på altaruppsättningens sidopartier. De underliggande målningarna ansågs i storlek och färg konkurrera alltför mycket med altartavlan varför den nya decorationen utfördes i enkla symboler och bleka färger.

Under 1997 glasades den västra korsarmen in och blev till ett helt avskilt kapell.

En interiör restaurering gjordes under år 2003. Innerväggarna i vapenhus och kyrkorum putsades och kalkavfärgades. Trägolven i mittgång och kor slipades och fernissades, samt målades dörrar och snickerier. Bänkinredningen ommålades i en färgställning liknande den förutvarande. På taklisten togs två lager av äldre dekormålning fram över läktaren. Några partier av innertaket dekormålning skrapades fram och dokumenterades innan innertaket målades ljusblått. Altaret förminskades och nytt bordsaltare placerades versus populum i altarringen. Altartavlan genomgick en rengöring och konservering.

Viktigare inventarier

De äldre inventarier med stort kulturhistoriskt värde som tidigare fanns i kyrkan har återbördats till Hemmesjö gamla kyrka. Undantaget är de tre klockorna i tornet, varav två kommer från Tegnaby gamla kyrka och en från Hemmesjö gamla kyrka.

Bland övriga inventarier märks oblatask från 1700-talet och ljuskronor från 1800-talet.

Kyrkogården

Kyrkogården ligger mitt i Billa samhälle, vid landsvägen mellan Åryd och Tegnaby. Läget är något högre än omgivningen och öppet åt tre håll. Bakom kyrkan, åt norr, tar skogen vid.

Kyrkogården omgärdas av kallmurad halvmur åt alla fyra håll. En bred grusgång leder fram till kyrkan som ligger i den östra kanten. Runt kyrkan löper en bred grusgång och mot söder

står en drygt två meter hög granhäck. Två gamla bokar finns vid entrén, annars består planteringen av blandade lövträd. Precis bakom kyrkan ligger en ekonomibyggnad och i kyrkogårdens sydvästra hörn ett vitkalkat kapell.

Kulturhistorisk karaktärisering och bedömning

Hemmesjö kyrka är uppförd i den brytningstid då den klassicistiska enkelheten började ifrågasättas och tillbakablickande stilblandningar blev allt vanligare. De kraftigt kontrasterande tegelorneringarna kring fönster, dörrar och takfot hade ett par decennier tidigare på sin höjd utförts i slät puts mot fasadens spritputs. Utformningen är ovanlig bland kyrkor i Kronobergs län och med sin spetsiga tornhuv hämtar kyrkan inspiration från den medeltida gotländska kyrkoarkitekturen.

Samtliga fönster till vapenhus, kyrkorum och kor är av samma storlek och utförande och sitter symmetriskt placerade. Tvärskeppen sitter dock inte mitt på långhusets sidor, vilket tillsammans med det höga tornet ger den ett första intryck av att vara en vanlig kyrka med utbyggda sidoentréer, inte en korskyrka.

Kyrkans exteriör är välbevarad och ligger i utseende mycket nära ursprunget. De karaktäristiska tegelomfattningarna kring dörrar, fönster och takfot har under en period varit överputsade men är åter framtagna sedan 1950-talet. Även taktäckningen är av samma slag som sedan kyrkan byggdes, dock har kuporna på tornet under senare tid tagits bort. Det är alltså av stort kulturhistoriskt intresse att bevara exteriören oförändrad och att vid framtida restaureringar i möjligaste mån använda sig av skiffer till kyrkans tak. Takets smäckra utseende med sina smalanockplåtar och grunda rännदार skulle bli kraftigt förändrat vid användande av exempelvis tegelpannor.

Interiören har förändrats några gånger, men ingen så genomgripande som den vid 1950-talets mitt. Då fick hela kyrkorummet ett förenklat utseende genom omdaning av korväggen och altarpuppställningen, samt inte minst de avskiljande arkaderna. Idag upplevs interiören närmast asketiskt avskalad i jämförelse med andra landsortskyrkor av motsvarande storlek och ålder. Medeltida föremål saknas i och med att de antingen deponerats på Smålands museum eller återbördats till Hemmesjö gamla kyrka, och de få dekorationer som tillförts har en blek framtoning.

Korväggen har under dessa åtgärder förlorat en del av sin ursprungliga skönhet och sin historiska kontext. Exempelvis hänger de två runda målningarna lösryckta ur sitt sammanhang utan det tidigare omgivande dekormåleriet. De moderna stuckdekorationernas utseende och deras fysiska gestaltning är mindre lyckade för altarpuppställningen och borde kunna ersättas till exempel av fresker direkt på väggen vid en eventuell omgestaltning av interiören.

Kyrkan är byggd i en tid då de klassiska idealen började försvagas till förmån för det sena 1800-talets eklekticism. Därför finns möjligheten att vid ommålning av inredningen återvända antingen till de lätta och ljusgråa nyanserna, eller till de senare mer mörka och rustika. De nuvarande, ganska smutsade, brungråa nyanserna och de allmogeinspirerade röda och blå inslagen har ingen direkt förankring annat än i den samtid då de tillkom, och kan med fördel ersättas vid framtida restaurering.

Händelseregister

1839 - Beslut tas om att bygga en ny kyrka

1843 - Hemmesjö och Tegnaby församlingars gemensamma bygge bestäms

- 1845 - Den blivande kyrkans plats bestäms
- 1846 - Första ritningen av Johan Adolf Hawerman presenteras
- 1847 - Nya ritningar av godkänns
- 1852 - Kyrkobygget börjar
- 1854 - Kyrkan invigs av biskop Christofer Isaac Heurlin
- 1857 - Orgelfasad ritas av A. Nyström
- 1858 - Orgel av Johannes Magnusson, Lemnhult och Carl August Johansson, Broaryd.
- 1903 - Interiör restaurering
 - Altaruppsättningen tillkommer
 - Oljemålning av Ludvig Frid
- 1927 - Restaurering under ledning av arkitekt Paul Boberg, Växjö
 - Tegelorneringen utvändigt putsas över
 - Vindfång och nya dörrar tillkommer
 - Korpartiet utvidgas
 - Nytt golv läggs i vapenhuset
- 1937 - Orgeln byggs om av Åkerman & Lund
- 1952 - Dopfunt av röd Asa-granit, Alldéns mekaniska stenhuggeri, Möcklehult
- 1953 - Restaurering under ledning av arkitekt Hans Lindén
 - Elvärme installeras, två vedkaminer tas bort
 - Tegelorneringarna friläggs
 - Kupor på tornspiran tas bort
 - Ny åskledare
 - Sockeln renoveras
 - Ytterväggarna putsas och kalkavfärgas
 - Yttertrapporna läggs om
 - Innerväggarna kalkfärgas ljust gulvita
 - Dopkapell inrättat i västra korsarmen
 - Kalkstensgolv i dopkuppet
 - Nya trägolv ovanpå de gamla
 - Korpartiet utvidgas, avgränsning med smidesräcken
 - Altarringen förhöjs
 - Predikstolen flyttas närmare koret och draperiet tas bort
 - Bänkar och bänkindelning förändras
 - Korsarmarna skiljs från långskeppet med arkader
 - Under läktaren byggs två rum in
 - Läktarbarriären flyttas fram
 - Patinerat antikglas i innerbågarna
 - Ny inredning i sakristian
 - Interiören målas i grått med detaljer i brunt, blått, rött och guld
- 1956 - Stuckplattor av David Ralson täcker delar av altaruppsättningen
- 1974 - Orgeln restaureras av A. Persson
- 1985 - Exteriör restaurering
- 1992 - Ny värmeanläggning
- 1997 - Kapell i den västra korsarmen invigs
 - Dopfunt och altare av arkitekt Mats Edström
 - Skåp för förvaring av textilier
- 2003 - Interiör restaurering
 - Golven slipas och fernissas
 - Innertaket målas ljusblått
 - Innerväggarna i vapenhus och kyrkorum lagas och avfärgas

- Snickerier och dörrar målas
- Bänkar ommålas i färgställning liknande den förutvarande
- Altaret förminskas och kompletteras med nytt bordsaltare
- Altartavlan rengörs och konserveras

Källförteckning

Följande arkiv och litteratur har nyttjats i samband med vårdplansarbetet:

Antikvarisk- topografiska arkivet, Riksantikvarieämbetet i Stockholm.
Handlingar från Kungl. Byggnadsstyrelsen är inkluderade

Klipparkivet vid Smålands museum: Hemmesjö kyrka

Topografiska arkivet vid Smålands museum: Växjö kommun, Byggärenden, Hemmesjö kyrka

Kyrkobyggnader 1760-1860, Del 2 Småland och Öland, Stockholm 1993

Vassi Heidi, red, *Kyrkobyggnader i Kronobergs län*, 1998